

MINKPRODUKTION I DANMARK – HØJ RISIKO OG TIL TIDER HØJT AFKAST

Jens-Martin Roikjer Bramsen, Theresa Fredenslund og Jesper Sølvér Schou, Institut for Fødevarer og Ressourceøkonomi, Københavns Universitet

Artiklen giver en status over minkbedriftenes udvikling og indtjening historisk, samt nogle nedslag, der kan give en lidt større forståelse for historien om mink i Danmark.

Indledning

Beslutningen om at aflive alle mink i Danmark og den efterfølgende fastsættelse af erstatning satte kortvarigt minkbedriftenes økonomi i fokus. Meningerne om minkerhvervets fremtid var stærkt delte. I den ene lejr mente man, at minkbedrifterne ikke havde tjent penge i mange år og alligevel var på vej til at bukke under, mens man i den anden lejr mente, at branchen efter et langt udskilningsløb var på vej til en ny, historisk optur. Hvorvidt det ville blive det ene eller det andet scenarie, vil vi ikke spekulere i. Formålet er i stedet at gøre status over minkbedriftenes udvikling og indtjening historisk, samt lave nogle nedslag, der kan give en lidt større forståelse for historien om mink i Danmark.

Minkproduktion i Danmark

De første produktionsmink kom til Danmark omkring år 1920, men det var først efter Anden Verdenskrig, hvor der var gode afkastmuligheder på produktion af beklædning, at flere begyndte at træde ind i minkerhvervet. Mange af de første minkbrug i Danmark blev startet af håndværkere og fiskere uden tilknytning til landbruget. Minkproduktioner eksempelvis i eller nær havnebyer, hvor fiskerester fra filetering kunne anvendes som foder, eller tæt på fjerkræproduktioner, hvor man ligeledes kunne bruge restprodukter til

foderformål (Kirkegaard, personlig kommunikation, 2/6-2021).

1960'erne bød på hårde tider for dansk landbrug, og det ledte til en øget interesse for pelsdyravl blandt de danske landmænd. På grund af det stigende behov for minkfoder startede en række fodercentraler op i 60'erne. Centraliseringen af foderproduktionen samt den dertilhørende forbedring af minkfoderets næringsindhold gav basis for udvidelse af produktionen op igennem 70'erne og 80'erne, og disse år kan således karakteriseres ved fremgang i minkerhvervet (Kirkegaard, personlig kommunikation, 2/6-2021). Mellem 1960 og 1989 steg produktionen af minkskind i Danmark således fra 1,1 mio. skind til 14 mio. skind.

I slut-80'erne var den globale produktion af pelsskind blevet for stor ift. efterspørgslen, hvilket ledte til et drastisk fald i priserne. Dette betød, at man valgte at oplagre en del skind frem for at sælge dem, og disse skindlagre kom til at påvirke produktionen og priserne i den første halvdel af 90'erne. 1989 blev således året, der markerede enden på en mere end 30-årig lang vækstperiode for minkerhvervet og starten på den første krise for de danske minkavlere. I 90'erne var det svært at være heltidsminkbruger, og der startede et udskilningsløb, hvor mange måtte forlade

erhvervet eller nedjustere produktionen. I midt-90'erne øgedes efterspørgslen atter, og minkerhvervet gik ind i en mere stabil periode. Dog var det ligeledes i disse år, at anti-pels-bevægelser rundt omkring i verden tog fart. I Danmark udmøntede det sig blandt andet i flere aktioner organiseret af Dyrenes Befrielsesfond, hvor flere tusind mink blev lukket ud af deres bure.

I 00'erne og 10'erne øgedes koncentrationen på de danske minkfarme som følge af de omskiftelige økonomiske vilkår, ligesom antallet af fodercentraler blev reduceret. I slut-80'erne var der 6.000 danske minkfarme, og i 2013 var der blot 1.500. Over samme periode steg produktionen af minkskind fra 14 mio. skind i 1989 til 17 mio. skind i 2013, hvilket vidner om en betydelig forøgelse af gennemsnitsstørrelsen på de danske minkfarme. Figur 1 herunder viser udviklingen i gennemsnitsstørrelsen af danske minkfarme siden 1967.

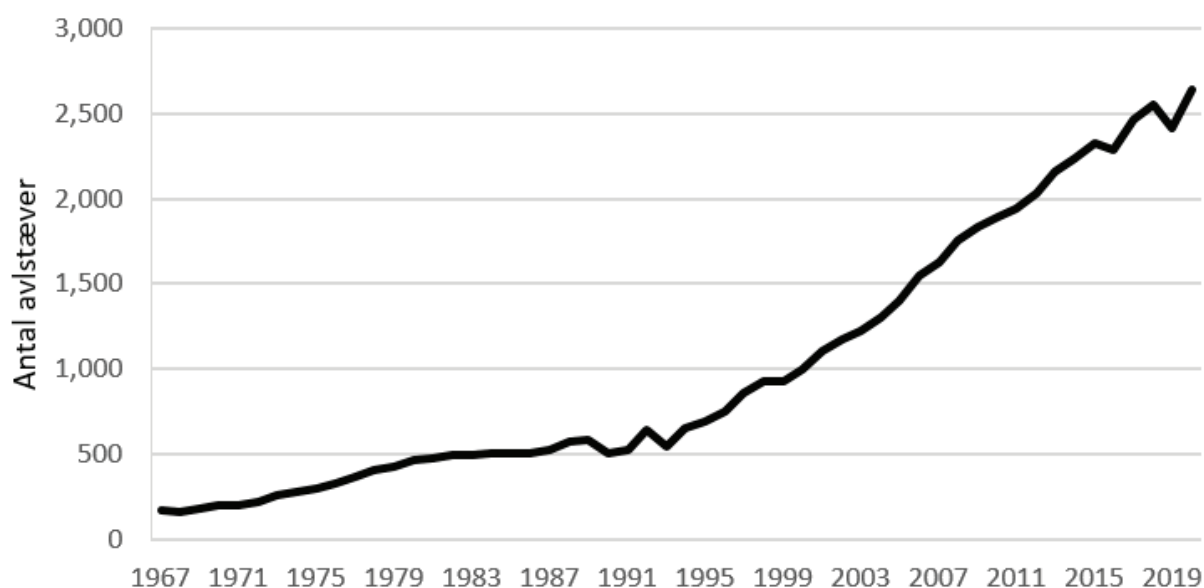
Det ses af figuren, at de danske minkfarme gradvist blev større, set over hele perioden fra 1967 til 2020. Perioden efter

krisen i start-90'erne, som igangsatte et udskilningsløb blandt minkfarmerne, frem til nedlukningen af erhvervet i 2020 er desuden kendetegnet ved en øget professionalisering af minkbedrifterne og en stigende koncentration af avlstæver pr. bedrift. Inden nedlukningen af erhvervet i efteråret 2020 var der lige omkring 1.000 minkbedrifter tilbage, og erhvervet beskæftigede i omegnen af 6.000 fuldtidsbeskæftigede i Danmark (Danske Minkavlere, 2021). Pelsdyravlen har, modsat resten af landbruget, aldrig modtaget statslig støtte eller EU-støtte og har således opereret fuldstændigt på markedsvilkår.

Organisering af minkavlere og salg

Siden 1930 har pelsdyravlerne været organiseret i Dansk Pelsdyravlerforening (I dag: Danske Minkavlere) i tråd med den danske andelstanke (Christensen, 2015). Samarbejdet i pelsdyravlerforeningen har været helt centralt for udviklingen af minkbranchen, da det har gjort det muligt for små producenter at få rådgivning gennem foreningen samt muliggjort videndeling medlemmerne imellem. Inden for min-

Figur 1 Udviklingen i det gennemsnitlige antal avlstæver pr. minkfarm, 1967-2020



Kilde: København Fur (2021).

kerhvervet har der desuden været både statslige og private forsøgsfarme, hvor man har eksperimenteret med forskellige fodersammensætninger og deres effekt på minkproduktionen. Det har blandt andet betydet, at man har kunnet reducere produktionsomkostningerne, ligesom det i kombination med et stort avlsarbejde har ført til udvikling af en særdeles høj skindkvalitet i Danmark. Derfor har priserne på danske skind også generelt været omkring 25 pct. højere end de gennemsnitlige priser på udenlandske skind.

Lige efter Anden Verdenskrig købte pelsdyravlerforeningen Kjøbenhavns Pelscentral, hvor medlemmernes skind blev solgt. I 1963 flyttede auktionshuset til sin nuværende placering i Glostrup. Den danske pelsauktion har afsat en stor andel af verdensmarkedet siden pelsdyravlens begyndelse, og i 70'erne udkonkurrerede det danske auktionshus sit modstykke i London. I slut-80'erne oprettede de finske pelsdyravlere deres egen auktion, hvorved en del af udbuddet flyttede til Vantaa i Finland. Dette var dog på sin vis

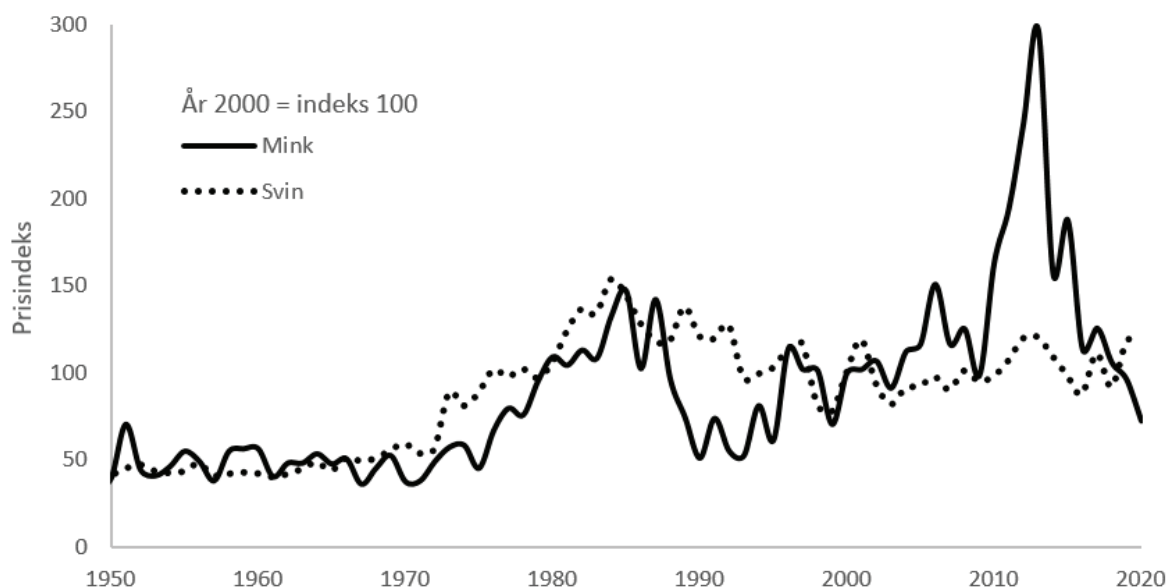
en lykkelig skilsmisse, da udbuddet på den danske auktion var blevet for stort til de fem årlige pelsauktioner. Efter årtusindskiftet er auktionshuset kontinuerligt blevet professionaliseret, og i 2005 blev pelsdyravlernes andelsselskab og auktionshuset lagt sammen under navnet København Fur, der således er ejet af foreningens medlemmer (Christensen, 2015). I 2019 stod København Fur for omtrent 60 pct. af verdenshandlen med pelsskind, hvoraf cirka 60 pct. relaterede sig til salg af danske skind (Bramsen et al., 2020).

Cykler og svingende priser – verdensmarked og tilpasning.

Indledningsvist må det konstateres, at prisen på mink har været meget volatil. Dette ses af figur 2, hvor tillige priserne for svin er vist.

For svin plejer man at tale om prissvingninger (også nogle gange benævnt "cykler"), hvor der er ca. tre år fra top til bund, selv om disse svingninger ikke altid er tidsmæssigt ensartede. For mink er der ikke helt samme mønster – og dog. Ses der på

Figur 2 Afregningspriser for minkskind og svin, 1950-2020



Kilde: København Fur (2021) og Landbrug og Fødevarer (2021).

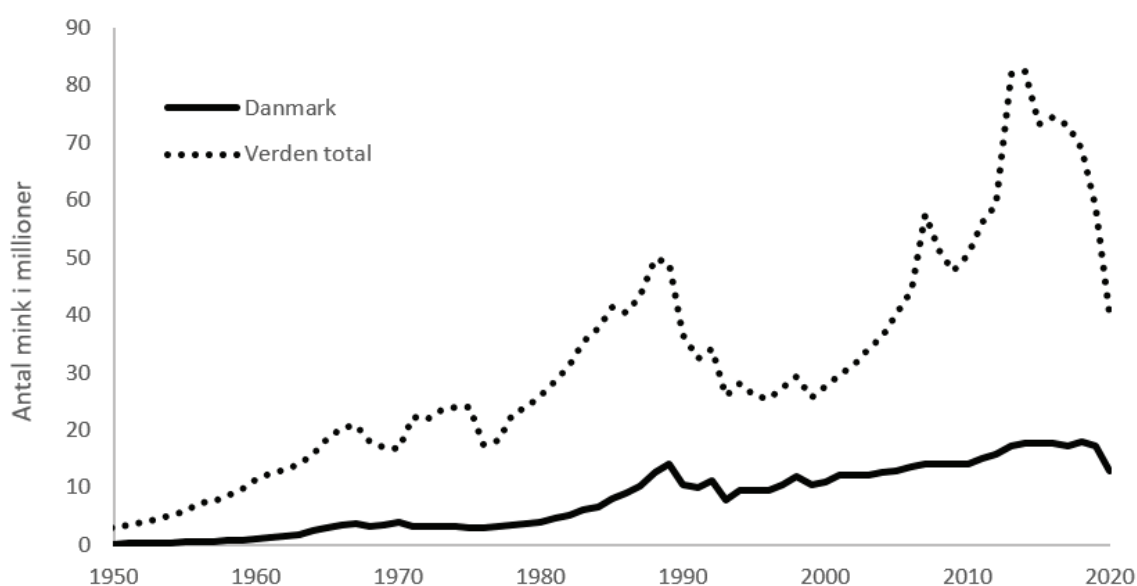
verdensproduktionen af minkskind, er der en lang stigning fra 1976 til en top i 1989, efterfulgt af et fald i produktionen frem til 1999, hvorefter der ses en ny stigning frem mod 2014. Altså 12 års stigende produktion, efterfulgt af 10 års fald i produktion, efterfulgt af 14 års stigende produktion, igen efterfulgt af – indtil videre – seks års fald i produktionen.

Prissvingningen har naturligvis også betydning for produktionens udvikling. I forhold til svineproduktion er der en større træghed med at udvide og begrænse udbuddet af minkskind. En minktæve får kun ét kuld unger af 5-6 hvalpe om året, hvorimod søer får mere end to kuld om året af 15-20 grise. Det er dermed væsentligt lettere og hurtigere at øge bestanden af søer end af minktæver. Dertil kommer, at svineproducenter sælger grise hele tiden, mens minkproducenter kun pelsér én gang om året – og skindet i virkeligheden først bliver solgt på auktioner i løbet af det efterfølgende år. Der er dermed en væsentligt større træghed, før prissignalet når ud til minkproducenterne. Tilmed er det kun i

november ved pelsning, at minkproducenten endeligt beslutter, om produktionen skal udvides eller reduceres ved at pelse færre eller flere tæver. Denne træghed kan illustreres ved, at produktionsomfanget på verdensplan topper i 2014, samtidig med at prisen på skind bliver voldsomt reduceret på auktioner i løbet af 2014 på skind, der er produceret i løbet af 2013 (figur 3). Sidst er det interessant at bemærke, at mens verdensproduktionen er faldet markant i løbet af de sidste års krise, er den danske produktion faktisk først faldet i 2020, hvor erhvervet blev nedlagt.

I tillæg til det rent biologiske er der også den faktor, at skind kan oplagres, mens fødevarer – som grisekød – kun i mindre grad kan lagres. Disse lagre af skind findes igennem alle de mange led i værdikæden fra producenter over opkøbere og forarbejdning til detailhandlen. Er efterspørgslen høj og priserne stigende, er der mindre fokus på at minimere lagre, mens lagre har større fokus ved faldende priser. Der kan derfor være en selvforstærkende effekt af, at de mange led i kæden vil forsøge

Figur 3 Produktionsomfang for mink, 1950-2020



Kilde: København Fur (2021).

at nedbringe deres lagre ved faldende priser, hvorefter prisen falder yderligere. Tilsvarende vil opbygning af lagre hos producenter ved faldende priser måske nok afbøde prislefaldet til at starte med, men til gengæld vil disse store lagre hos f.eks. København Fur også virke som en buffer mod prisstigninger, der derfor først kommer senere.

Bag den overordnede udvikling som skitseret ovenfor er der mindre perioder med prisstigninger og prislefald med hver sin forklaring. I slutningen af 1990'erne var der f.eks. stor efterspørgsel fra Rusland, hvor en ny overklasse blomstrede op efter kommunismens fald i start-90'erne. Dette sluttede brat i 1999 med russisk krise. Tilsvarende skyldes meget af opturen frem mod 2013, at en ny kinesisk overklasse kastede sin kærlighed på minkpelse. Rygtet siger i den forbindelse, at åbningen af en lang række kinesiske detailbutikker på kort tid gav en voldsom midlertidig efterspørgsel, eftersom de alle skulle have nye pelse på lager. På ethvert givet tidspunkt vil der derfor været berettiget tvivl om,

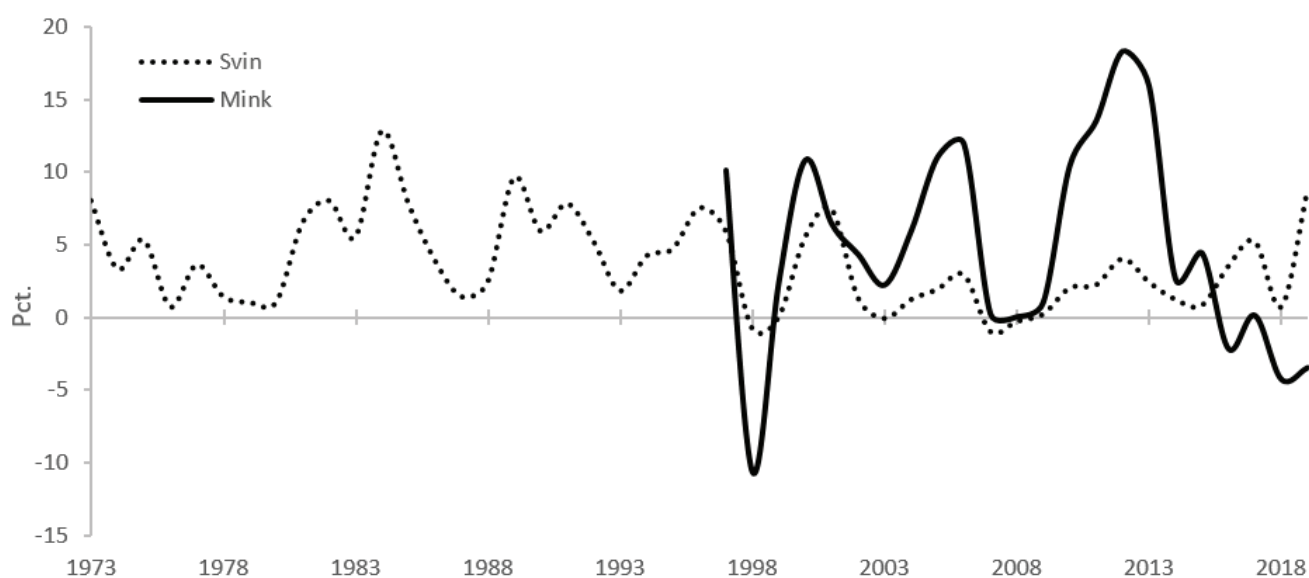
hvorvidt priscyklen igen slår til, eller om priscyklen er sat ud af spil. Således også i 2020 før corona, hvor nogen troede, at efterspørgslen efter skind – også fra Kina – var fortid, mens andre var stærke i troen på priscyklen og sikre på, at efterspørgslen nok skal komme igen.

I den årlige rapport "Landbrugets økonomi", der er udgivet i en lang årrække, er udviklingen i minkerhvervet også belyst. I boksen på næste side er der givet en oversigt over de vigtigste begivenheder for minkerhvervet mellem 1980 og 2020.

Minkbedrifternes driftsøkonomi

Driftsøkonomisk har minkbedrifter haft lange perioder med et rigtig højt afkast, og det er også branchens egen selvforståelse, at det er en produktion med relativt højt afkast set i forhold til landbruget generelt. Figur 4 viser den historiske afkastningsgrad (forrentning af kapitalen bundet i bedriften) for minkbedrifter sammenlignet med svinebedrifter. Bemærk, at der er tale om heltidsbedrifter, dvs. at det kun er de store, specialiserede bedrifter, der er medtaget

Figur 4 Afkastningsgrad (heltidslandbrug), 1973-2019



Kilde: Danmarks Statistik (2021).

Boks 1 Minkerhvervets udvikling, 1980-2020

80'erne	Minkerhvervet i Danmark var i 80'erne kendetegnet ved en jævn stigning i produktionen af pelsdyr frem mod 1989, hvor markedet for pelsskind syntes mættet. Priserne på minkskind faldt drastisk, hvorfor man begyndte at oplagre skind, der ikke kunne afsættes til en tilstrækkeligt høj pris. Udbredelsen af pelsdyravl havde nået et midlertidigt toppunkt, og i 1989 faldt den danske eksport af pelsdyrskind med 200 mio. kr.
90'erne	Pelsdyrerhvervet i Danmark gik ind i 90'erne med en del oplagrede skind samt reducerede afsætningsmuligheder, hvilket lagde en dæmper på skindpriserne. Årene mellem 1989 og 1993 var kendetegnet ved dyb krise for pelsdyrerhvervet på verdensplan. Produktionen af pelsskind blev reduceret i disse år som led i en tilpasning til de reducerede afsætningsmuligheder. Man så desuden et fald i investeringer i minkhuse og driftsbygninger. I midten af 90'erne indledtes en mere stabil periode med vækst i pelsdyrerhvervet. De betydelige skindlagre var nogenlunde afviklet, og der syntes at være stigende efterspørgsel fra Asien (Kina, Sydkorea, Japan) samt USA, Rusland og Østeuropa. I 1997 udgjorde produktionen af pelsdyr 5 pct. af den danske salgsværdi af animalske produkter, hvilket var samme størrelse som fjerkræproduktionen. I slut-90'erne ledte økonomisk krise i Rusland til et fald i russisk efterspørgsel efter skind, mens Kina meldte sig som en større aftager af de danske skind.
00'erne	I år 2000 var den russiske efterspørgsel stigende, og start-00'erne var kendetegnet ved stabilitet og en let stigende produktion af pelsdyrskind. SARS-udbruddet ledte dog til, at omsætningen af skind og pelse i Kina lå stille i en periode. Prisniveauet for minkskind var atter højt hen imod midten af 00'erne. I 2006 udgjorde produktionsværdien i pelsdyrsektoren 8 pct. af den samlede produktionsværdi i primærlandbruget i Danmark, hvilket tillige vidnede om en tendens hen imod aftagende betydning af kvægproduktion og større betydning af svin-, fjerkræ- og pelsdyravl. I anden halvdel af 00'erne sås et fald i priserne på pelsskind inden – men også som følge af – finanskrisen. Det danske auktionshus, København Fur, havde en verdensmarkedsandel på 60 pct. i 2008/09, hvilket omfattede salg af både danske og importerede skind.

10'erne	<p>I start-10'erne sås en øget efterspørgsel efter minkskind, særligt fra Kina, hvor den økonomiske vækst var høj, men også fra Europa, USA og ikke mindst fra Rusland som følge af en række hårde vintre. Den øgede efterspørgsel betød, at skindpriserne fik et markant nøk opad. Et faldende antal avlstæver blev fulgt af et stigende antal hvalpe pr. tæve i disse år. Fra og med 2011 kunne der spores et stigende antal farme, samtidig med at den gennemsnitlige størrelse af farmene fortsatte med at vokse. År 2013 blev et historisk højdepunkt for prisen på rå minkskind, der ramte 612 kr. Dog blev dette ledsaget af en prisstigning på minkfoder på 21 pct. I 2014 halveredes priserne på minkskind igen, og den danske andel af verdensmarkedet var nede på 20 pct. Oven på den store nedtur i 2014 så 2015 mere positivt ud, men det blev også året, hvor en del besætninger blev testet positive for plasmacytose – en sygdom, der forårsager færre hvalpe, flere dødsfald og reduceret skindkvalitet. Det lykkedes dog de danske avlere at få has på sygdommen i 2017. I 2016 var skindpriserne stadig meget lave, og de store minkbrug begyndte at have negative driftsresultater før aflønning af brugerfamilien, og således indledtes en ny krise i minkerhvervet. I Kina var der i disse år store lagre af skind, der gjorde de kinesiske købere forsigtige, og den russiske efterspørgsel var præget af en lav valutakurs på rubel. I 2017 implementerede man desuden dyrevelfærdscertificeringsprogrammet Welfur hos auktionshuse i Europa og Nordamerika, som havde til formål at sikre, at kun skind fra farme med en acceptabel vurdering sælges i auktionshusene. I 2018-19 var priserne på minkskind faldet så drastisk, at de lå under produktionsomkostningerne. Således fortsatte de negative driftsresultater for de danske minkavlere. Produktionen af minkskind var dog ikke lige så nedadgående i Danmark som i resten af verden, og priserne på de danske skind lå stadig i omegnen af 25 pct. over verdenspriserne. København Fur meldte om bedre omsætning i den sidste halvdel af 2019-salgssæsonen, hvilket kunne tyde på, at den prismæssige bund var nået. Der var således positive noter at spore, selv om det stod hen i det uvisse, hvorvidt den fremtidige ligevægtspris ville ligge væsentligt over de danske produktionsomkostninger.</p>
2020	<p>I medio november 2020 medførte COVID-19-pandemien så en regeringsbeslutning om fuldstændig nedlukning af minkerhvervet. På dette tidspunkt kæmpede minkfarmene stadig med dårlig indtjening, og 2020 var fjerde år med negativt driftsresultat for de danske minkbrug. Erhvervet var således i dyb krise inden nedlukningen, men havde dog tidligere vist, at det kunne komme stærkt igen.</p>

Kilde: Bramsen et al. (2020) flere årgange.

i statistikken. I perioden 1997 til 2019 er den gennemsnitlige afkastningsgrad for minkbedrifterne på 4,8 pct., mens afkastningsgraden for samme periode er 2,4 pct. for svinebedrifterne¹. I denne periode har minkbedrifter således haft en bedre driftsøkonomi end svineproducenterne, og et niveau på 4,8 pct. er ganske fornuftigt sammenlignet med landbruget generelt.

Med de store prisudsving for landbrugets produkter vil en sammenligning mellem driftsgrene dog være enormt følsom over for den betragtede periode. Havde statistikken inkluderet tal længere tilbage fra 90'erne, ville mink have fremstået med en ringere gennemsnitlig afkastningsgrad, da dette som før nævnt var en periode med lave priser. Tilsvarende ville svineproduktionen fremstå bedre, hvis også tal fra 2020 og 2021 var inkluderet, eftersom vi er inde i en periode med høje priser på svinekød. Trods disse forbehold kunne figur 4 godt antyde, at afkastningsgraden for mink er mere svingende, men på et højere niveau i gennemsnit, end svineproduktion.

Der kan være mange forklaringer på den relativt gode rentabilitet for minkproduktionen i forhold til dansk landbrug generelt. Branchen selv peger på, at danske minkproducenter har været dygtige til at samarbejde om f.eks. foderforsyning, avl og afsætning. Dertil kommer, at man må forvente, at en højere grad af usikkerhed

¹ Det er desværre vanskeligt at finde tal for driftsøkonomi for mink længere tilbage i tiden. En del af forklaringen er, at sammensætning af minkbedrifter har været mere broget med mange deltidsbedrifter og mange bedrifter med andre driftsgrene end mink. Det vil derfor være svært at adskille driftsøkonomien i mink fra de andre indtægtskilder.

– f.eks. i form af svingende priser – også medfører, at landmænd vil kræve et højere afkast for at investere i minkproduktion.

En forklaring relateret til dette findes i Bramsen og Scheel (2015), der argumenter for, at den begrænsede adgang til kredit til minkproduktion på en måde har været en fordel for minkavlerne. Uden store lånemuligheder har avlerne i højere grad været tvunget til selv at finansiere deres produktion, hvilket dels har begrænset adgangen til erhvervet og dermed udbuddet, og dels har polstret dem til at imødegå længere perioder med lave priser.

Konklusion

Minkproduktionen i Danmark har været kendetegnet ved først at have været en nicheproduktion uden særlig samhørighed med landbrugserhvervet til at være en vækstmotor, med en særdeles god integration mellem forædling, primærproducenter og følgeerhverv, til i årene op imod regeringsbeslutningen i december 2020 om at lukke erhvervet at være et erhverv i stor krise. Udsigterne til, at minkproduktionen genopstår i Danmark, er usikre; ikke mindst, da det er tvivlsomt, om den komparative fordel, som danske minkproducenter hidtil har haft i forhold til omverdenen, kan genetableres. Og under alle omstændigheder vil det tage en længere årrække. Om minkproduktionen i Danmark stod over for en ny opblomstring, eller om erhvervet stod på kanten af en markedsdrevet decimering, finder vi aldrig ud af. Men med denne artikel sættes der – indtil videre – punktum for behandlingen af minkerhvervet i den årlige status for Landbrugets Økonomi.

Kilder

Bramsen, J-M. R., Pedersen, M. F., Olsen, J. V., Schou, J. S., & Hansen, H. O. (2020): Landbrugets Økonomi 2020. Institut for Fødevarer- og Ressourceøkonomi, Københavns Universitet (flere årgange).

Bramsen, Jens-Martin og Niels Kenneth Østergaard Scheel (2015): Det danske kreditsystem – en konkurrencefordel?, Tidsskrift for Landøkonomi, nr. 3, årgang 201, s. 179-187.

Christensen, Jens (2015): Dansk Pelsdyravlerforening (Kopenhagen Fur), tilgængelig online 15.06.2021 på: <https://danmarkshistorien.dk/vis/materiale/dansk-pelsdyravlerforening-kopenhagen-fur-1930-2013/>

Danmarks Statistik (2021): statistikbanken, JORD100

Danske Minkavlere (2021): Om danske minkavlere, tilgængelig online 15.06.2021 på <https://www.danskeminkavlere.dk/danske-minkavlere/om-danske-minkavlere/>

Kopenhagen Fur (2021): Verdens Produktion – Mink, tilgængelig online 28.06.2021 på: https://www.kopenhagenfur.com/media/320672/verdensproduktion_mink.pdf

Landbrug og Fødevarer (2021): Historisk notering – slagtesvin, tilgængelig online 20.06.2021 på: <https://lf.dk/tal-og-analyser/statistik/noteringer/svin/historisk-notering-slagtesvin>

